

LAURIE BAUER: COMPOUNDS AND COMPOUNDING

Cambridge: Cambridge University Press: 2017, 195 stran

ISBN 978-1-108-40255-2

Monografie Laurieho Bauera *Compounds and Compounding* je vyvrcholením jeho dlouhodobého zájmu o slovtvorný proces kompozice, jímž se zabývá již od své dizertační práce publikované na konci 70. let 20. století.

Kompozici se Bauer věnuje mimo jiné i ve své pravděpodobně nejznámější monografii *English Word-formation* vydané poprvé v roce 1983, což nám umožňuje sledovat, jakým směrem se posunul během posledních téměř 40 let náhled tohoto významného lingvisty na kompozita, jejich vlastnosti a klasifikaci. Monografie *English Word-formation* vznikala v letech největšího vlivu transformační gramatiky, avšak autor sám přiznává, že na práci měl vliv jak lingvistický přístup transformační, tak směr „taxonomický“ (tedy strukturalistický, Bauer, 1983, s. 1). Transformační přístup se projevil především tendencí popisovat slovtvorné procesy analogicky k procesům syntaktickým (a kompozita jsou tedy klasifikována na základě jejich morfologické struktury). Současná monografie *Compounds and Compounding* naopak klade velký důraz na sémantiku kompozit a morfologickou strukturu popisuje jen v souvislosti se sémantikou. Bauer ve svém současném pojetí kompozit reflektuje vlivy kognitivní lingvistiky a konstrukční gramatiky a vysvětluje, že nahlížení na kompozita pohledem konstrukční gramatiky umožňuje vyhnout se některým problematickým otázkám vyvstávajícím opakovaně při pokusech o ideální klasifikaci kompozit. Neboť jak poukazuje v předmluvě, „[...] if we had not got a classification of compounds after 4,000 years of work, we might be asking the wrong questions“ (Bauer, 2017, s. xiii). Autor se v monografii neomezuje pouze na anglická kompozita, ale zkoumá také, zda existují univerzální znaky kompozit, které by byly platné pro všechny jazyky.

Po krátké úvodní kapitole následuje kapitola 2, *Compounds and Words*, v níž se autor drží tradice a začíná obecným popisem slova. Na základě obvyklých kritérií rozlišuje slovo jako slovní formu, slovo jako lexém, slovo ortografické a slovo fonologické. Některé z definičních znaků slova dále autor rozebírá podrobněji, konkrétně lexikalizaci ve smyslu zařazení slova do lexikonu (*listedness*), slovo jako minimální volnou jednotku, strukturní integritu slova, jejímž důsledkem je nemožnost přímého přístupu k částem slova (např. nezávislé modifikace jedné části slova) a také princip globální flexe, tedy nemožnost aplikace flexe na část komplexního slova. Kapitola samozřejmě také zmiňuje případy periferní, kdy některé z definičních kritérií neplatí. Jedná se například o marginální možnost vložení expletivního insertu mezi části slova v případech jako *abso-bloody-lutely*. Z diskuze slov z jiných jazyků dochází Bauer k závěru, že nelze stanovit obecná definiční kritéria slova, která by platila pro všechny jazyky, a proto nemůžeme usilovat ani o univerzální definici kompozit jako slov. Zbývá tedy jen možnost použít syntaktická kritéria pro definici toho, co slovo není. Tento závěr dobře ilustruje Bauerův postoj k mnoha v monografii diskutovaným tématům: nehledá za každou cenu jednoznačné odpovědi, spíše naznačuje problematické body a navrhuje jejich řešení z různých hledisek.

Kapitola 3, *The Grammar of Compounds*, přináší mimo jiné komplexní pohled na problematiku řídicího členu kompozita. Řídicí člen je obecně nejprve definován na

základě literatury (Zwicky, 1985, a Hudson, 1987) z více úhlů pohledu (sémantika, morfologie a syntax, kategorizace, rekce, distribuční ekvivalence atd.) a následně jsou tato pravidla aplikována na kompozita. Dochází k závěru, že jediné kritérium, které lze použít při analýze struktury kompozita, je kritérium distribuční ekvivalence, které se navíc dále rozpadá na několik složek. Konkrétně může být řídicí člen chápán jako sémantické centrum, jako centrum z hlediska slovního druhu, modifikační struktury a z dalších hledisek. Gramatické znaky, o kterých se v kapitole 3 dále píše, jsou binarita, rekurzivita, vztah kompozit k syntaxi a jejich struktura z hlediska slovesných argumentů.

Kapitola 4, *The Semantics of Compounds*, popisuje různé aspekty významu kompozit. V úvodní části se zaměřuje na možnosti vyjádření gramatických kategorií slovo-
tvornými prostředky a zdůrazňuje, že tradiční kritéria stanovující hranici mezi slovo-
tvornými a syntaktickými procesy nefungují obecně pro všechny jazyky a že je
třeba vést tuto hranici v každém jazyce trochu jinde. Příkladem může být vyjadřování
vidu ve slovanských jazycích, které často využívá prefixaci. Dále se zabývá exocen-
tričností, což je téma, kterému se Bauer v posledním desetiletí věnoval opakovaně.
Příslušný oddíl popisuje různé typy exocentrických kompozit a exocentričnost chápe
především jako způsob figurativního vyjádření založeného nejčastěji na metonymii.
Tento poznatek mimo jiné také umožňuje exocentričnost chápat obecněji a zkoumat
ji i v oblasti slov odvozených. Poslední část kapitoly 4 popisuje sémantiku jedno-
tlivých typů kompozit (N+N kompozita, A+N kompozita, koordinační kompozita atd.).

Kapitola 5, *The Classification of Compounds*, představuje nejprve tradiční klasifikaci
kompozit v sanskrtu, která se používá v různých obměnách dodnes. Jak však autor
připomíná, tento tradiční popis není vyčerpávající a některé typy kompozit z jiných
jazyků nepokrývá. Jako moderní protějšek přidává Bauer klasifikaci kompozit podle
Scaliseho a Bisettové (2009). Na základě Scaliseho a Bisettové navrhuje autor svou
vlastní verzi dělení kompozit, kdy místo hierarchických vztahů původní klasifikace
(podle níž se nejdříve kompozita dělí na subordináční, atributivní/apoziční a koordi-
nační a níže se dělí například na základě endo- nebo exocentričnosti) navrhuje Bauer
stanovení systému rovnocenných rysů binárních (např. subordináční, atributivní,
endocentrický) i nebinárních (slovní druh kompozita, slovní druh řídicího členu),
jejichž hodnoty určují typ kompozita. Součástí kapitoly je i appendix, ve kterém au-
tor svou teorii představuje na konkrétních příkladech anglických kompozit. Baue-
rova klasifikace představuje kompozita jako komplexní jednotky, jejichž konkrétní
struktura je dána souvýskytem rovnocenných rysů. V tomto ohledu se Bauer přiklání
k teorii konstrukční gramatiky, která konstrukce definuje právě jako vícerozměrné
jednotky charakteristické souvýskytem různých rysů (Fried, 2017).

Některé další otázky spojené s kompozicí představuje kapitola 7, *Facets of English
Compounding*. K otázce pozice přízvuku jako definičního znaku kompozit se autor
staví skepticky a zdůrazňuje problematičnost tohoto znaku danou velkým vlivem
analogie na pozici přízvuku v konkrétních typech kompozit. Dalšími tématy kapitoly
jsou frázová slovesa a slovesná kompozita, kompozita s modifikací v plurálu, neokla-
sická kompozita a zkratková kompozita (*blends*).

Laurie Bauer se v monografii nevyhýbá problematickým aspektům, což je pro
hlubší pochopení kompozice velmi přínosné. V rámci vědecké objektivity postupuje

tak, že nejprve identifikuje minimální, nekontroverzní kritéria zkoumaného objektu a následně se zaměřuje na problematické rysy, aniž by se pokoušel o kategoriální závěry. Příkladem může být výše zmíněná definice řídicího členu, která Bauera dovádí k závěru, že některá méně prototypická kompozita lze v tomto ohledu klasifikovat různě na základě kritéria sémantického, syntaktického a slovnědruhového. Pokud Bauer sám nějaké řešení navrhuje (nejvýznamnějším návrhem monografie je model klasifikace kompozit), představuje ho jen jako jednu z možností přístupu k problému. Od starších Bauerových prací tuto novou monografii odlišuje hlavně využití postupů konstrukční gramatiky.

LITERATURA

- BAUER, L. (1983): *English Word-formation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- FRIED, M. (2017): Konstrukční gramatika. In: P. KARLÍK — M. NEKULA — J. PLESKALOVÁ (eds.), *CzechEncy — Nový encyklopedický slovník češtiny*. URL: <https://www.czechency.org/slovník/KONSTRUKČNÍ GRAMATIKA> (poslední přístup: 8. 2. 2019).
- HUDSON, R. A. (1987): Zwicky on heads. *Journal of Linguistics*, 23, s. 109–132.
- SCALISE, S. — BISETTO, A. (2009): The classification of compounds. In: R. LIEBER — P. ŠTEKAUER (eds.). *The Oxford handbook of compounding*. Oxford: Oxford University Press, s. 34–53.
- ZWICKY, A. M. (1985): Heads. *Journal of Linguistics*, 21, s. 1–29.

Kateřina Vašků | Ústav anglického jazyka a didaktiky, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy |
nám. Jana Palacha 2, 116 38 Praha 1
ORCID ID: 0000-0002-0169-082X
katerina.vasku@ff.cuni.cz